

для створення і перегляду мультимедійних презентацій у форматах flash та HTML5, ООНОО Pop-up Dictionary – засіб, що подвійним кліком по слову відкриває його статтю у веб-словнику або Вікіпедії.

Нами було проведено анкетне опитування серед студентів Одеського національного політехнічного університету (м. Одеса). Було опитано 60 респондентів – студентів II курсу напряму підготовки 6.050601 «Теплоенергетика». Результати анкетування показали, що 80 % студентів вважають, що комп'ютер допомагає в організації індивідуалізованого навчання професійно орієнтованого читання. Також було проведено анкетне опитування викладачів. Нами було опитано 30 респондентів – викладачів Одеського національного політехнічного університету (м. Одеса). 95 % викладачів вважають, що саме засоби ІКТ допомагають в організації індивідуалізованого навчання професійно орієнтованого читання.

Отже, індивідуалізацію навчання професійно орієнтованого читання з використанням засобів ІКТ необхідно організувати так, щоб студенти отримували не однакові завдання, а завдання, які варіюються залежно від їх індивідуальних особливостей, а також шляхом групування студентів за різними ознаками. Ця форма індивідуалізації навчальної роботи універсальна і її можна використовувати в усіх групах напряму підготовки 6.050601 «Теплоенергетика», незалежно від їх величини і місцезнаходження.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гершунский Б. Г. Компьютеризация в сфере образования: проблемы и перспективы / Б. Г. Гершунский – М. : Педагогика, 1987. – 264 с.
2. Гусев В. А. Индивидуализация учебной деятельности как основа дифференцированного обучения математике в средней школе / В. А. Гусев // Математика в школе. – 1990. – № 4. – С. 27–31.
3. Кирсанов А. А. Индивидуализация учебной деятельности как педагогическая проблема / А. А. Кирсанов – Казань, 1982. – 124 с.
4. Коваль Т. І. Інформаційно-комунікаційні технології у навчанні іноземних мов для професійного спілкування: [колективна монографія] / Т. І. Коваль, П. Г. Асоянц, Т. М. Каменева, Н. В. Майєр, О. С. Синєкоп, В. В. Стрілець, А. Ю. Чуфарлічева [під заг. ред. Т. І. Коваль]. – К. : Вид. центр КНЛУ, 2012. – 280 с.
5. Коллис Бетти. Информационные технологии – источник новых учебных ситуаций / Коллис Бетти // Перспективы: вопросы образования. – 1991. – № 2. – С. 43–57.
6. Костюк Г. С. Навчально-виховний процес і психологічний розвиток особистості / Г. С. Костюк [під заг. ред. Л. М. Проколієнко]. – К. : Рад. школа, 1989. – 608 с.
7. Кузьменко В. У. Розвиток індивідуальності дитини 3–7 років: [монографія] / В. У. Кузьменко. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2005. – 354 с.
8. Машбиц Е. И. Психолого-педагогические проблемы компьютеризации обучения / Е. И. Машбиц – М. : Педагогика, 1988. – 192 с.
9. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика: [підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів] / О. Б. Бігич, Н. Ф. Бориско, Г. Е. Борецька та ін. [під заг. ред. С. Ю. Ніколаєвої]. – К. : Ленвіт, 2013. – 590 с.
10. Ніколаєва С. Ю. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник / С. Ю. Ніколаєва. [2-е вид. допов. і перероб]. – К. : Ленвіт, 2002. – 328 с.
11. Рабунський Е. С. Теорія і практика реалізації індивідуального підходу к школьникам в обучении: дис. д-ра пед. наук. : 13.00.01 / Е. С. Рабунский – М., 1989. – 464 с.
12. Унт И. Э. Индивидуализация и дифференциация обучения / И. Э. Унт – М. : Педагогика, 1990. – 192 с.
13. Nuttall, Christine. Teaching Reading Skills in a Foreign Language / Christine Nuttall. – Oxford : Macmillan Heinemann, 1996. – 282 p.
14. Seliger, H. W. Improving Reading Speed and Comprehension in English as a Second Language / H. W. Seliger // English Language Teaching. – 1972. – Vol. 27. – № 1. – P. 27 – 32.

УДК 37.047.371.31

Мацейків Т. І.

ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНЦІЇ В ЕТНОКУЛЬТУРНІЙ СФЕРІ ЗАСОБАМИ ШКІЛЬНОЇ ІСТОРІЇ

У статті розглянуто проблему методичного забезпечення реалізації етнокультурного компонента змісту історії України в 7–8 класах на основі сучасних підходів до формування та реалізації оновленого змісту суспільствознавчих предметів в основній школі.

Ключові слова: компетенція, етнокультурна сфера, шкільна історія.

Мацейків Т. І. Формирование компетенций в этнокультурной сфере средствами школьной истории.

В статье сделан анализ дидактических требований к этнокультурной составляющей содержания истории Украины. Определены дидактические и воспитательные цели, задания этнокультурного компонента в школьном курсе истории Украины. Указана необходимость направленности этнокультурного материала на развитие личности школьника.

Ключевые слова: компетенция, этнокультурная сфера, школьная история.

Matseikiv T. I. Formation of ethnocultural competence with the help of school history. *The article is devoted to the problem of selection ethnological content and its realization in a school rate of a history of Ukraine 7–8 classes. In work the features ethnological of the approach to construction of school historical discipline.*

Key words: competence, ethnological content, school history.

Нинішній світ переживає період реформування, який характеризується новими життєвими цінностями, зміною цивілізаційної парадигми на основі гуманізму. У преамбулі Статуту ООН наголошується на тому, що для поваги і розвитку людської гідності необхідне широке розповсюдження культури і освіти серед усіх людей на основі справедливості, свободи, миру і взаємного співробітництва. На тлі неоднозначних соціально-економічних і суспільно-політичних змін у світі найважливішою умовою духовного відродження України є визнання культури і освіти пріоритетною сферою соціально-економічного розвитку суспільства.

Згідно з пріоритетом загальнолюдських цінностей, значущістю особистості в культурно-духовному й соціально-політичному розвитку суспільства цінність людини, насамперед, визначається її культурою та пов'язаними з нею рівнем самосвідомості особистості, її почуттям власної гідності. У розвитку національної освіти, підгрунтя якої становлять гуманістичні цінності, культура виступає засобом виховання людини ХХІ століття, з новим мисленням, новим поглядом на життя. Ось чому однією з найважливіших функцій школи сьогодні є розвиток особистісного світу дитини шляхом опанування духовно-практичним досвідом і культурою людства, виховання людини культури, здатної до самовизначення і продуктивної творчої діяльності для створення культурного середовища.

У вирішенні цього завдання велика роль відводиться шкільній історичній освіті. Навчання історії в загальноосвітній школі може забезпечити формування в учнів ідентичності та почуття власної гідності у результаті осмислення соціального та морального досвіду минулих поколінь, розуміння історії і культури України в контексті історичного процесу, ознайомлення учнів з духовними і культурними надбаннями та цінностями, історико-культурними традиціями українського народу і цивілізації в цілому. Етно-культурологічний зміст шкільного курсу історії, допомагаючи учням опанувати цінності європейської та світової культури, сприяє усвідомленню абсолютної унікальності національної культури, збагачує особистий світ дитини духовно-моральними та естетичними ідеалами.

Щоб досягти зазначених цілей, важливо системне включення цього змісту у структуру шкільної історичної освіти та засвоєння його учнями на засадах сучасної особистісно-орієнтованої та діяльнісно-компетентнісної освітньої парадигми. Реалізація етно-культурного складника змісту шкільного курсу історії України надає школярам простір для творчої і дослідницької діяльності, набуття ними ключових і предметних компетентностей.

Проте аналіз масової практики викладання історії України у загальноосвітніх школах України свідчить, що проблемі реалізації етнокультурного складника змісту та методичного забезпечення вивчення тем з етнокультури на уроках історії України не приділяється належної уваги. Спостерігається дефіцит спеціальних науково-методичних досліджень, рекомендацій з цієї проблеми, що викликає певні труднощі у практичній діяльності вчителів. Майже відсутні методичні посібники, підручники, які обґрунтовують ефективні шляхи формування вмінь працювати з етнокультурним матеріалом, зокрема на уроках історії України у 7–8 класах.

Важливим філософським підґрунтям нашої роботи стали праці М. Кагана, В. Межуєва, В. Огнев'юка, Н. Тверезовської, які розкривають філософсько-аксіологічну сутність освіти як однієї з найважливіших людських цінностей, складник культури людства. Компетентнісний, культурологічний, діяльнісний підходи до національної самосвідомості здійснено у низці наукових досліджень А. Бойка, М. Боришевського, В. Жмири, В. Мартинюка, Ю. Римаренка, Б. Ступарика, Д. Тхоржевського та ін., які вважають, що історико-культурна спадщина українського народу є основою формування національної самосвідомості. Шлях до гармонійного існування людства вони пов'язують з розвитком і усвідомленням національних культур.

Для предмета нашого дослідження важливими є також напрацювання сучасних українських вчених-методистів (К. Баханов, А. Булда, В. Власов, Ж. Гаврилюк, Т. Ладиченко, Ю. Малієнко, Г. Серової, О. Пометун, О. Удод, Г. Фрейман та ін.), якими закладено основи методики використання історико-культурологічного матеріалу на уроках історії і в позакласній роботі.

Теоретичний аналіз свідчить, що структурно етнокультурний складник змісту історичної освіти, якщо розглядати її з позиції компетентнісного й діяльнісного підходів до навчання, складається з визначених знань, умінь, навичок, оцінних суджень та емоційних ставлень, що формуються у процесі навчання. Оволодіння ними має забезпечити розвиток національної свідомості школярів, становлення відповідних громадянських якостей особистості.

Методичні засади реалізації змісту історії України в 7–8 класах нами визначено як сукупність умов, мети, змісту, форм, методів, технологій і засобів, що забезпечують компетентнісно орієнтовану навчально-методичну діяльність учителя у процесі навчання учнів етнокультурного складника історії України.

У сучасних методичних дослідженнях особливим завданням етнокультурного матеріалу не приділяється окремої уваги. Проте етнокультурний складник шкільних курсів історії має значний потенціал для збагачення предметної історичної компетентності учня, його загальнокультурної і соціальної компетентності.

Проведений аналіз наукових джерел дозволяє стверджувати, що реалізація етнокультурного складника змісту Історії України у 7–8 класах передбачає:

- послідовний і внутрішньо узгоджений розподіл навчального етнокультурного матеріалу за семестрами і роками навчання, з урахуванням усіх знань, умінь і навичок, змістового компонента, кінцевого результату та особливостей попередньої підготовки учнів;
- цілеспрямоване планування навчального процесу з урахуванням оптимальної послідовності у розташуванні навчального етнокультурного матеріалу за темами;
- перехід від простих систем і структур до складних, від конкретних до загальних, і навпаки;
- вивчення наступного навчального матеріалу тільки після міцного засвоєння попереднього;

- чітке виокремлення головного, суттєвого в матеріалі, що вивчається, намагання його систематизувати, узагальнити і класифікувати учнями;
- передування теоретичних занять практичним, методично обгрунтоване чергування теоретичних і практичних занять;
- пошук можливостей комплексного використання знань, умінь і навичок під час проведення різноманітних занять.

На основі здійсненого аналізу реалізації етнокультурного складника змісту історії України в 7–8 класах у контексті положень законодавства про освіту, Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти та чинних навчальних програм нами визначено низку вимог до цього напрямку освіти, серед них: науковість навчального змісту; побудова навчального процесу в контексті особистісно орієнтованого, компетентнісного та діяльнісного підходів на основі принципів гуманізму й демократизму, використання активних форм і методів навчальної діяльності, забезпечення рівня навчальних досягнень учнів відповідно до чинного стандарту освіти і навчальних програм; урахування психологічних і фізіологічних особливостей дітей відповідного віку у процесі навчання тощо. Проте ці дидактичні вимоги можуть бути реалізовані через певний навчальний історичний зміст і потребують урахування історико-методичних умов, адекватних особливостям предмета, що визначають методичні засади зазначеної проблеми.

Теоретичні розвідки дозволили обгрунтувати такі методичні умови реалізації етнокультурного складника змісту історії України в 7–8 класах: системність і наступність у реалізації етнокультурного складника історії України; акцентування етнокультурного компонента у формуванні предметних компетенцій учнів; подання етнокультурного змісту з позицій полікультурності, толерантності, відповідності культурно-історичному контексту; систематичне застосування інтерактивних методів навчання; обов'язкове проведення з учнями практичних занять.

Констатувальні дослідження масової практики навчання історії України засвідчили, що в загальноосвітньому навчальному закладі недостатньо реалізується потенціал етнокультурного складника змісту. Встановлено, що за умов використання вчителями традиційної методики навчання історії найбільша кількість учнів знаходиться на початковому (0,31) і середньому (0,38) рівнях сформованості компонентів предметної історичної компетентності. У процесі теоретичного дослідження проблеми та за результатами констатувального етапу експерименту з'ясовано, що ефективність методичних засад реалізації етнокультурного складника змісту історії України виявляється у сформованих елементах історичних компетенцій учнів (хронологічної, логічної, інформаційної, мовленнєвої, аксіологічної) як результат навчальної діяльності.

Проаналізувавши рівні сформованості цих компонентів на предмет виявлення в них етнокультурних знань, умінь, навичок і ставлень, можемо зробити висновок про ефективність чи неефективність методики (методичних засад) навчання, у ході якого реалізується етнокультурний зміст.

Пропонована методика реалізації етнокультурного складника змісту історії України в 7–8 класах характеризується єдністю умов, мети, змісту, форм, методів, прийомів, технологій і засобів, орієнтованих на залучення учнів під час вивчення історії України до цілеспрямованого опрацювання етнокультурного матеріалу, на розвиток здатності учня розуміти його зміст, визначати особистісний смисл, вироблення світоглядного плюралізму й толерантності. Результати формувального етапу експерименту виявили значні зрушення у формуванні компонентів предметної історичної компетентності учнів як результату навчальної діяльності. Аналіз рівнів сформованості історичних компетенцій на предмет виявлення в них етнокультурних знань, умінь, навичок і ставлень підтвердив ефективність обраних методичних засад навчання, у ході якого реалізовувався етнокультурний зміст. Статистична перевірка результатів експериментального навчання підтвердила коректність припущення та ефективність методичних засад реалізації етнокультурного складника змісту історії України в 7–8 класах загальноосвітнього навчального закладу, що свідчить про досягнення мети і завдань дослідження.

У результаті проведеного дослідження доведено, що проблема формування компетентності учнів в етнічній сфері є однією з актуальних у педагогічній теорії та практиці. Об'єктивна важливість досліджуваної проблеми зумовлена реальністю сучасного українського соціуму. Як важливий фактор навчальної діяльності учнів етнокультурна історія України характеризується динамічним взаємозв'язком методологічного, мотиваційного та науково-методичного аспектів.

Теоретичне й практичне розв'язання поставленої наукової проблеми, яке пов'язане з реалізацією основних концептуальних положень дослідження, сприяло розкриттю напрямів поліетнізації навчально-виховного процесу з історії. Визначені параметри вивчення етнокультурної історії України у шкільному курсі історії забезпечують їх науковість, повноту, доступність, варіативність, широту, природність і цілісний підхід до розв'язання досліджуваної проблеми.

За концептуальними положеннями дослідження етнокультурний складник змісту історії України (7–8 клас) розглядається на трьох наукових рівнях: глобальному, регіональному та локальному. Це дає можливість формувати особистість школяра, його компетентність в етнічній сфері шляхом пізнання дійсності від рідного до чужого, від близького до далекого, від національного до планетарного, світового. Такий підхід забезпечує засвоєння учнем соціально-історичного досвіду у вигляді знань, узагальнених способів дій, без чого неможливе ні відтворення, ні примноження загальнолюдських цінностей.

Проведене дослідження підтвердило думку про те, що методика реалізації етнокультурного складника історії України як засобу формування компетенцій учнів в етнічній сфері має низку етапів:

а) підготовка учнів, яка забезпечує певний запас знань та умінь, мовних пізнавальних засобів, необхідних для вивчення етнокультурної історії України;

б) створення позитивного ставлення до навчальної діяльності у зазначеному напрямі;

в) організація творчої навчальної діяльності учнів у процесі набуття етнокультурних знань.

У нашому дослідженні були визначені критерії сформованості етнокультурних знань учнів 7–8 класів загальноосвітніх навчальних закладів. Їх показники розкривають комплексні досягнення в навчанні історії: позитивний розвиток потреб і мотивів у діяльності учня; розвиток інтелекту; цілісне і світоглядне сприйняття навколишнього етнокультурного середовища.

У виконаній роботі теоретично і практично обґрунтована необхідність і можливість удосконалення методів, форм і засобів вивчення етнокультурного складника змісту історії України. Показано, що в становленні цієї проблеми важливе значення має ознайомлення учнів з методологією історичної науки, формування правильних підходів до класифікації суспільних стосунків, що є основою вивчення історії населення, його діяльності, культури, побуту тощо.

З'ясовано, що формування етнокультурних знань учнів поліпшується, якщо:

а) вони виробляються на індуктивно-практичній основі з поступовим залученням елементів дедуктивних міркувань;

б) максимально використовується принцип наочності;

в) організовується різноманітна діяльність учнів, види якої систематично чергуються.

ЛІТЕРАТУРА

1. Библер В. С. Школа диалога культур. Идеи. Опыт. Проблемы / В. С. Библер. – Кемерово : Алеф, 1993. – 416 с.
2. Каган М. С. Философская теория ценности / М. С. Каган. – Спб., 1997. – 205 с.
3. Маркарян Э. С. Теория культуры и современная наука: логико-методологический анализ / Э. С. Маркарян. – М. : Мысль, 1983. – 196 с.
4. Савченко О. Я. Зміст шкільної освіти на рубежі століть / О. Я. Савченко // Шлях освіти. – 2000. – №3. – С. 2–6.

УДК 374.035.6:371.32(39)

Семенова М. О.

кандидат педагогічних наук, доцент
Харківської гуманітарно-педагогічної академії,
Центр дитячої та юнацької творчості № 1
Харківської міської ради

МЕТОД ДРАМАТИЗАЦІЇ У НАВЧАННІ ШКОЛЯРІВ МУЗИЧНОГО ФОЛЬКЛОРУ

Стаття присвячена теоретичному аналізу методу драматизації та практиці його застосування при навчанні дітей музичного фольклору в системі позашкільної освіти. Комплексна фольклористично-етнографічна діяльність гуртківців при застосуванні методу драматизації насамперед у навчально-пізнавальній та виконавській діяльності сприяє їх етнокультурному вихованню, Експедиційна, науково-дослідницька діяльність школярів та репрезентація пісенного фольклору у формі драматизації фольклорно-етнографічних матеріалів є внеском до спільної справи збереження нематеріальної культурної спадщини України.

Ключові слова: драма, драматизація, метод драматизації, музичний фольклор, нематеріальна культурна спадщина, фольклорно-етнографічні матеріали.

Семенова М. А. Метод драматизації в обученні школьників музикальному фольклору. *Стаття посвячена теоретическому анализу метода драматизации и его практическому применению при обучении детей музыкальному фольклору в системе внешкольного образования. Комплексная фольклористическая и этнографическая деятельность кружковцев при использовании метода драматизации прежде всего в учебно-познавательной и исполнительской деятельности способствуют их этнокультурному воспитанию, а экспедиционная, научно-исследовательская деятельность школьников и репрезентация песенного фольклора в форме драматизации фольклорно-этнографических материалов является вкладом в общее дело сохранения нематериального культурного наследия Украины*

Ключевые слова: драма, драматизация, метод драматизации, музыкальный фольклор, нематериальное культурное наследие, фольклорно-этнографические материалы.

Semenova M. O. Method of Dramatization in Teaching Musical Folklore to Schoolchildren. *The article is devoted to the theoretical analysis of the method of dramatization and practice in teaching children musical folklore in the system of extra-curricular activities. Pupil's comprehensive activity in folklore studies and ethnography when using the method of dramatization primarily in the educational-cognitive, artistic-practical and performing activities contribute to their ethno-cultural education. Expeditionary, scientific and research activity of students and representation of the song folklore in the form of dramatization of folklore and ethnographic materials is a contribution to overall maintaining intangible cultural heritage of Ukraine.*

«Recommendation on Maintaining Traditional Culture and Folklore» (1989), «The Convention for Protecting Intangible Cultural Heritage» (2003) and other UNESCO documents make it possible to expand the content of education